ឯការាជ្យភាពតុលាការ

មេធាវី សុក សំអឿន
ប្រធានក្រុមអ្នកច្បាប់ **អមរិន្ទ**
សាស្ត្រាចារ្យច្បាប់

ដូចម្តេចហៅថាតុលាការឯករាជ្យ?

ដែលហៅថាតុលាការឯករាជ្យ មិនមែនមានន័យថាលុះត្រាតែតុលាការត្រូវដាក់ទីតាំងនៅលើកកោះឯការម្នាក់ឯងនោះទេ!

ដូចម្តេចហៅថាតុលាការឯករាជ្យ?

- តុលាការឯករាជ្យ គឺសំដៅទៅលើ នៅពេលដែលចៅក្រមធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត ចៅក្រមសម្រេចចិត្ត ដោយមិនលុះនូវអគតិទាំងបួន៖
  - ភ័យោគតិ
  - ឆន្ទាគតិ
  - មោហាគតិ និង
  - ទោសាគតិ។

ដូចម្តេចហៅថាតុលាការឯករាជ្យ?

- បើពេលកាត់ក្តី ចៅក្រមខ្លាច ឬ បារម្ភ
  - ខ្លាចគេដកតំណែង
  - ខ្លាចគេដាក់វិន័យ
  - ខ្លាចគេព្យាបាទ
  - ខ្លាចគេមិនតម្លើងឋានៈ
  - ខ្លាចប្រពន្ធខឹង
- គឺមានន័យថា ចៅក្រមនោះកំពុងតែរង នូវ **ភ័យាគតិ**។

ដូចម្តេចហៅថាតុលាការឯករាជ្យ?

- បើពេលកាត់ក្តី ចៅក្រម កាត់ដោយ
  - យល់ថាជាញាតិរបស់ខ្លួន
  - យល់ថាជាសមាជិកបក្សជាមួយគ្នា
  - ស៊ីសំណូកពីភាគីម្ខាង
- គឺមានន័យថា ចៅក្រមនោះកំពុងតែកាត់ក្តីវង្វេង **ឆន្ទាគតិ**។

ដូចម្ដេចហៅថាតុលាការឯករាជ្យ?

- បើពេលកាត់ក្ដី ចៅក្រម កាត់ដោយ
  - ខឹង ឬ ស្អប់ភាគីណាមួយ
  - រើសអើងជាតិពន្ធ
  - រើសអើងគណបក្សនយោបាយ
  - រើសអើងភេទ
- គឺមានន័យថា ចៅក្រមនោះកំពុងតែកាត់ក្ដីវងនូវ **ពោសាគតិ។**

ដូចម្តេចហៅថាតុលាការឯករាជ្យ?

- បើពេលកាត់ក្តី ចៅក្រម កាត់ដោយ
  - ❋ ខ្វល់យល់ដឹងពីច្បាប់
  - ❋ ផ្អែកតែទៅលើភស្តុតាងដែលមិនពិត
  - ❋ កង្វះភស្តុតាង កង្វះការពិត
- គឺមានន័យថា ចៅក្រមនោះកំពុងតែកាត់ក្តីវងនូវ មោហាគតិ។

ឯករាជ្យបុគ្គល និង ឯករាជ្យស្ថាប័ន

- បុគ្គលចៅក្រម មិនអាចនឹងធ្វើការងារដោយឯករាជ្យបានឡើយ ប្រសិនបើស្ថាប័នតុលាការមិនអាចឯករាជ្យបាននោះ។
- ព្រោះថាប្រសិនបើ ស្ថាប័នគ្រប់គ្រងចៅក្រមស្ថិតនៅក្រោមឥទ្ធិពលរបស់អំណាចនីតិប្រតិបត្តិនោះ ចៅក្រម ក៏នឹងត្រូវស្ថិតនៅក្រោមឥទ្ធិពលរបស់អំណាចនីតិប្រតិបត្តិផងដែរ។
- ដូចនេះ ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រមត្រូវតែឯករាជ្យ ផងដែរ ប្រសិនបើចង់ឲ្យតុលាការឯករាជ្យ។

ឯករាជ្យបុគ្គល និង ឯករាជ្យស្ថាប័ន

- បុគ្គលចៅក្រម មិនអាចនឹងធ្វើការងារដោយឯករាជ្យបានឡើយ ប្រសិនបើស្ថាប័នតុលាការមិនអាចឯករាជ្យបាននោះ។
- ព្រោះថាប្រសិនបើ ស្ថាប័នគ្រប់គ្រងចៅក្រមស្ថិតនៅក្រោមឥទ្ធិពលរបស់អំណាចនីតិប្រតិបត្តិនោះ ចៅក្រម ក៏នឹងត្រូវស្ថិតនៅក្រោមឥទ្ធិពលរបស់អំណាចនីតិប្រតិបត្តិផងដែរ។
- ដូចនេះ ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាដែនអង្គចៅក្រមត្រូវតែឯករាជ្យ ផងដែរ ប្រសិនបើចង់ឲ្យតុលាការឯករាជ្យ។

ធ្វើយ៉ាងណាឲ្យស្ថាប័នឯករាជ្យ?

- បុគ្គលអ្នកដឹកនាំស្ថាប័នោះត្រូវតែឯករាជ្យ
- ស្ថាប័ននោះត្រូវតែមានសិទ្ធិគ្រប់គ្រង និង ចាត់ចែងហិរញ្ញវត្ថុរបស់ខ្លួន។
- ត្រូវមានថវិការ និង មធ្យោបាយប្រតិបត្តិការគ្រប់គ្រាន់។
- សមាជិកឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាត្រូវតែជាមនុស្សឯករាជ្យ មិនក្រោមឥទ្ធិពលស្ថាប័នផ្សេងទៀត។
- ឧត្តម ត្រូវតែមានសិទ្ធិគ្រប់គ្រង និង ចាត់ចែងហិរញ្ញវត្ថុរបស់ខ្លួនដោយខ្លួនឯង។
- ឧត្តមត្រូវតែមានសិទ្ធិរៀបគំរោងថវិការ ដើម្បីសុំកញ្ចប់ថវិការពីថវិការជាតិ។

គោលការណ៍ពាក់ព័ន្ធនឹងតុលាការ

- គោលការណ៍បែងចែកអំណាច
- តុលាការត្រូវតែឯករាជ្យ
- តុលាការត្រូវតែមានសមត្ថកិច្ច ហើយចៅក្រមត្រូវតែមានសមត្ថភាព
- ត្រូវមាននីតិវិធីដែលធានាដល់សិទ្ធិរបស់ភាគី ហើយតុលាការត្រូវតែអនុវត្តនីតិវិធីនោះដោយខ្ជាប់ខ្ជួន។

គោលការណ៍បែងចែកអំណាច

- គោលការណ៍នេះបានកំណត់ដោយរដ្ឋធម្មនុញ្ញ តាមមាត្រា ៥១ ថ្មី ដែលបានចែងថា៖ អំណាចបែងចែកដាច់ពីគ្នា រវាង អំណាចនីតិប្បញ្ញត្តិ អំណាចនីតិប្រតិបត្តិ និង អំណាចតុលាការ។
- បើអំណាចទាំងបី គ្មានការបែងចែកច្បាស់លាស់ របបគ្រប់គ្រងនឹងឈានទៅរកការប្រមូលផ្តុំលើមនុស្សមួយក្រុម (ដូចជារបបប៉ុលពត) ឬនៅលើ មនុស្សតែម្នាក់ (របបសក្តិភូមិ ឬ អំណាចផ្តាច់ការ)។

គោលការណ៍បែងចែកអំណាច

- តុលាការនឹងបាត់បង់ **ឯករាជ្យភាពរបស់ខ្លួន** បាត់បង់ការគាំ ទ្រ និង គោរពពីប្រជារាស្ត្រ ហើយឈានទៅរកការបាត់បង់ជំនឿ និង គាំទ្ររដ្ឋាភិបាល។
- ដូចនេះ ប្រសិនបើ ធ្វើច្បាប់ឲ្យរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌ ដែលជាអ្នកនយោបាយនៃអំណាចនីតិប្រតិបត្តិ មានអំណាចច្រើន ឬ មានឥទ្ធិពលខ្លាំងលើ តុលាការ នោះគឺជាការបំពានទៅនឹង គោលការណ៍បែងចែកអំណាច និង ជាការរំលោភទៅលើ **រដ្ឋធម្មនុញ្ញ**។

សមាជិកាឧត្តមក្រុមប្រឹក្សា

ច្បាប់បច្ចុប្បន្ន	សេចក្តីព្រាង
១. ព្រះមហាក្សត្រ ព្រះប្រធាន	១. ព្រះមហាក្សត្រ ព្រះប្រធាន
២. រដ្ឋមន្ត្រីក្រ.យុត្តិធម៌	២. រដ្ឋមន្ត្រីក្រ.យុត្តិធម៌
៣. ប្រធានតុលាការកំពូល	៣. ប្រធានតុលាការកំពូល
៤. អគ្គព្រះរាជអាជ្ញាកំពូល	៤. អគ្គព្រះរាជអាជ្ញាកំពូល
៥. ចាងហ្វាងសាលាឧទ្ធរណ៍	៥. អ្នកច្បាប់ រើសដោយរដ្ឋសភា ១រូប
៦.អគ្គព្រះរាជអាជ្ញាសាលាឧទ្ធរណ៍	៦. អ្នកច្បាប់ រើសដោយព្រឹទ្ធសភា ១ រូប
៧. ចៅក្រម/ព្រះរាជ ដោយបោះឆ្នោត	៧. ចៅក្រមជាន់ខ្ពស់/ព្រះរាជធ្វើការនៅក្រ.យុត្តិ ដោយបោះឆ្នោតដោយ ចៅ/ព្រះ
៨. ចៅក្រម/ព្រះរាជ ដោយបោះឆ្នោត	៨. ចៅក្រមសាលាដំបូង ដោយចៅក្រមទូទៅ
៩. ចៅក្រម/ព្រះរាជ ដោយបោះឆ្នោត។	៩. ព្រះរាជអាជ្ញាសាលាដំបូង ដោយព្រះរាជ។
(តែការអនុវត្ត ៧៨៩ ដោយតែងតាំង)	

ហិរញ្ញវត្ថុឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាក្នុងសេចក្តីព្រាង

មាត្រា ១៤៖ ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម មានកញ្ចប់ថវិការរបស់ខ្លួន ដែលផ្តត់ផ្គង់ដោយថវិកាជាតិ។ រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌អាណាប័កផ្ទេរសិទ្ធិដោយពេញច្បាប់ពីព្រះប្រធាននៃឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម។

- រដ្ឋធម្មនុញ្ញបានប្រគល់តួនាទីដល់ព្រះមហាក្សត្រក្នុងការធានាដល់ឯករាជ្យភាពរបស់តុលាការ និង ភាពយុត្តិធម៌ក្នុងសង្គម ហើយបានប្រគល់តួនាទីទៅឲ្យឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រមទេ ដែលជាអ្នកជួយដល់ព្រះមហាក្សត្រក្នុងកិច្ចការនេះ។

ហិរញ្ញវត្ថុឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាក្នុងសេចក្តីព្រាង

មាត្រា ១៤៖ ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម មានកញ្ចប់ថវិការបស់ខ្លួន ដែលផ្តត់ផ្គង់ដោយថវិកាជាតិ។ រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌អាណាប័កផ្ទេរសិទ្ធិដោយពេញច្បាប់ពីព្រះប្រធាននៃឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម។

- យោងតាមមាត្រាខាងលើ រដ្ឋមន្ត្រីក្រ.យុត្តិធម៌ ឬ អំណាចនីតិប្រតិបត្តិគ្រប់គ្រង និង ចាត់ចែងហិរញ្ញវត្ថុរបស់ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម
- មានន័យថា ឯករាជ្យភាពនៃអំណាចតុលាការទទួលការប៉ះពាល់មួយផ្នែកធំ។

អគ្គលេខាធិការដ្ឋានឧត្តមក្រុមប្រឹក្សា

- យោងតាមច្បាប់បច្ចុប្បន្ន ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម មានលេខាធិការដ្ឋានមួយ សម្រាប់តែជួយកិច្ចការរបស់ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សា តែមិនសូវមានឥទ្ធិពល និង មានអំណាចអ្វីទេ ។
- នៅឆ្នាំ ២០០០ សង្គមស៊ីវិលបានស្នើរឲ្យវិសោធនកម្មច្បាប់ដោយ តម្លើងតួនាទី លេខាធិការដ្ឋាននេះឲ្យទៅជាំ អគ្គលេខាធិការដ្ឋាន និង បង្កើតឲ្យមាននាយកដ្ឋានក្រោមបង្គាប់ ដើម្បីដំណើការឲ្យមានប្រសិទ្ធិភាព ។
- នៅឆ្នាំ ២០០២ រដ្ឋាភិបាលមិនបានបានវិសោធនកម្មច្បាប់ទេ តែបែរជានាយករដ្ឋមន្ត្រីបង្កើតអគ្គលេខាធិការដ្ឋានឲ្យឧត្តម ជំនួសកែច្បាប់ ។

អគ្គលេខាធិការដ្ឋានឧត្តមក្រុមប្រឹក្សា

- ប៉ុន្តែនៅពេលនោះ សមាជិកឧត្តមភាគច្រើន ច្រើនមកពីគណបក្សប្រជាជន ចំណែករដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌។
- នៅឆ្នាំ ២០០៥ តំណែងរដ្ឋមន្ត្រី ត្រូវបានមកពីគណបក្សប្រជាជន។
- នៅឆ្នាំ ២០០៥ ដដែល នាយករដ្ឋមន្ត្រីបានលប់អគ្គលេធិការដ្ឋាននៃឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម។
- នៅក្នុងសេចក្តីព្រាងច្បាប់ មាត្រា ៨ បានចែងថា៖ “ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រមមានអគ្គលេខាធិការដ្ឋានមួយស្ថិតនៅក្រោមរដ្ឋបាលកណ្តាលនៃក្រ.យុត្តិធម៌”។

អគ្គលេខាធិការដ្ឋានឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម

- ចំពោះអ្នកគ្រប់គ្រងអគ្គលេខាធិការដ្ឋាននេះ មាត្រានេះបានចែងថា៖
- អគ្គលេខាធិការ និង អគ្គលេខាធិការរង នៃឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម ត្រូវតែងតាំងដោយព្រះរាជក្រឹត្យ បន្ទាប់ពីបានពិគ្រោះយោបល់ជាមួយសមាជិកទាំងអស់នៃឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម”។
- ដូចនេះ គឺមានន័យថា អគ្គលេខាធិការដ្ឋាននេះ គឺជាស្ថាប័នដែលស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ក្រ.យុត្តិធម៌។
- ពោលគឺ ស្ថាប័នឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម ត្រូវដឹកនាំដោយរដ្ឋមន្ត្រីក្រ.យុត្តិធម៌ ឬ អំណាចនីតិប្រតិបត្តិ។

ការដាក់វិន័យ

- នៅក្នុងច្បាប់បច្ចុប្បន្ន ការដាក់វិន័យ គឺធ្វើដោយក្រុមប្រឹក្សាវិន័យ ក្នុងករណីមានការតវ៉ាពីសាមីខ្លួន ត្រូវបញ្ជូនទៅសម្រេចដោយឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រមទាំងមូលតែម្តង ដែលក្នុងនោះត្រូវមានវត្តមានដោយព្រះប្រធាន ឬ អ្នកតំណាង។
- ក្នុងសេចក្តីព្រាងច្បាប់ ការដាក់វិន័យ គឺធ្វើដោយក្នុងនាមឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាទាំងមូល ពោលគឺ បិទផ្លូវតវ៉ា។
- មានន័យថា ការដាក់វិន័យចៅក្រម ឬ ព្រះរាជអាជ្ញា គឺមិនមានសិទ្ធិឧទ្ធរណ៍នោះទេ។

ក្រុមអធិការកិច្ច

- នៅក្នុងសេចក្តីព្រាង ក្រុមអធិការកិច្ចមួយត្រូវបង្កើតឡើងនៅក្រោមរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌ តែដាក់ផ្លាកថា ជាក្រុមអធិការកិច្ចរបស់ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម។
- ការស៊ើបអង្កេតធ្វើឡើងដោយក្រ.យុត្តិធម៌ អាចនឹងធ្វើបាន តែមិនមែនក្នុងនាមរបស់ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានោះទេ ការស៊ើបអង្កេតដោយឧត្តម និងកាត់ក្តីដោយឧត្តម អាចនឹងនាំឲ្យមានចម្ងល់ពីភាពឯករាជ្យនៃស្ថាប័ននេះ។

អរគុណ

Proud to be Khmer